

Олена ДУДКІНА

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу, ЗУНУ

Павло ДУДКІН

к.е.н., доцент, доцент кафедри управління
інноваційною діяльністю та сферою послуг,
ТНТУ імені Івана Пулюя.

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ: АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЙ

В системі організаційно-функціональних механізмів управління соціально-економічним розвитком територій та громад планування відіграє особливу роль з огляду на його системність, організаційні, координаційні начала, можливість забезпечувати цілеспрямований, взаємоузгоджений перебіг всіх управлінських процесів у регіоні.

Сучасні виклики воєнного стану та трансформаційні процеси в економіці України зумовлюють зростання ролі стратегічного управління на регіональному та місцевому рівнях [1]. В умовах децентралізації та розширення повноважень органів місцевого самоврядування особливого значення набуває впровадження інструментів бізнес-планування як ефективного засобу управління розвитком територій, перед усім, в контексті розробки стратегій розвитку територіальних громад, реалізації проєктів державно-приватного партнерства.

В цілому стратегічне планування регіонального розвитку можна визначити як базу, на якій ґрунтується здійснення регіонального бізнес-планування на рівні територій та громад, розробка бізнес-планів конкретних підприємницьких структур, а також економіко-територіальних формувань у регіоні. Управління розвитком територій потребує комплексного підходу, який враховує як економічні, так і соціальні, екологічні, інфраструктурні та безпекові аспекти. В цьому контексті бізнес-план розглядається не лише як спеціальний техніко-економічний документ, але й як

елемент стратегічного планування, здатний сприяти досягненню цілей сталого розвитку на місцевому рівні.

В умовах посилення ролі органів публічної влади на регіональному рівні, бізнес-планування виступає ключовим інструментом при прийнятті управлінських рішень, пов'язаних із ініціюванням, реалізацією та оцінюванням інвестиційних і соціально-економічних проєктів. Застосування методик бізнес-планування дозволяє не лише обґрунтовувати доцільність реалізації певних ініціатив, а й підвищувати рівень прогнозованості їх наслідків, раціонально використовувати обмежені ресурси та залучати додаткові інвестиції.

З огляду на це, визначаємо бізнес-план в системі інструментарію управління розвитком територій та громад – як «своєрідний інформаційний документ, що використовується і регіональними управлінськими структурами, і безпосередніми учасниками підприємництва у регіоні для прийняття адекватних управлінських рішень щодо розміщення і доцільності організації певного виду бізнесу у регіоні (територіальній громаді), а також координації дій всіх учасників певного виду діяльності у регіоні» [2].

Особливістю інструментів бізнес-планування є те, що вони дозволяють ефективно обґрунтовувати, реалізовувати та моніторити проєкти соціально-економічного характеру. Як в Україні, так і за кордоном, бізнес-плани застосовуються як у межах регіонального управління, так і для реалізації місцевих ініціатив, залучення інвестицій та оптимального використання ресурсів територій.

Зазначимо, що в Україні технології бізнес-планування особливо активно почали впроваджуватися в період реалізації реформи децентралізації та удосконалення територіальної організації влади, коли територіальні громади отримали нові реальні повноваження та відповідальність за результати місцевого економічного розвитку. Перед усім, бізнес-планування використовується органам місцевого самоврядування для реалізації: інфраструктурних проєктів (будівництва доріг, водогонів, освітніх об'єктів); соціальних ініціатив (будівництва

ЦНАПів, медичних амбулаторій); створення комунальних підприємств; проєктів із залучення грантових коштів (зокрема, від DOBRE, U-LEAD, GIZ).

Місцеві органи державної виконавчої влади активно застосовують підходи бізнес-планування при розробці регіональних програм, адже згідно вимог, програмні документи та проєкти мають містити економічне обґрунтування, розрахунок витрат, аналіз ефективності – тобто, елементи бізнес-плану. Характерною особливістю впровадження бізнес-планування в управління соціально-економічним розвитком громад та регіонів можемо вказати переважно грантову мотивація та орієнтування на донорські програми при формуванні та реалізації внаслідок нестачі власних фінансових можливостей та обмеженості висококваліфікованих кадрових ресурсів у громадах, здатних розробити та зреалізувати бізнес-план.

В Україні бізнес-плани переважно застосовуються для обґрунтування малих проєктів, спрямованих на започаткування та розвиток малого бізнесу, інфраструктурне забезпечення, підтримку кооперативних проєктів (об'єднань). В той же час зарубіжна практика управління розвитком територій засвідчує, що бізнес-планування переважно інтегрується у систему стратегування регіонального розвитку з акцентом на довгострокову економічну та соціальну результативність, посилення інвестиційної привабливості і сталий розвиток.

Активному поширенню бізнес-планування в системі регіонального управління сприятимуть, на нашу думку, наявність сталої інституційної підтримки на місцевому рівні (агентства розвитку, муніципальні фонди, бізнес-інкубатори, венчурні структури) та широке використання партнерських моделей співпраці (державно-приватне партнерство, муніципально-громадські ініціативи). Потенціал розвитку бізнес-планування як системного елементу управління територіями, в повній мірі зреалізується перед усім за умови подальшої інституційної підтримки, підвищення рівня компетентності кадрів органів державної влади та місцевого самоврядування; забезпечення дієвості публічного управління.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій. Закон України від 09.07.2022р. № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Державне і регіональне управління : навч. метод. комплекс. / Мельник А.Ф., Васіна А.Ю., Дудкіна О.П. Тернопіль: ТНЕУ. 2020. 286 с.